

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 115674/5

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, הרב אברהם צבי גאופטמן

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד אריאל ממן)

נגד

הנתבע: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד נסים יהושע אבוקסיס)

הנדון: מזונות אישה על פי הסכם גירושין כשחזרו ונישאו על סמך הסכם אחר

פסק דין

בפנינו בקשה לפסיקת מזונות אישה זמניים.

הצדדים נישאו זל"ז בשנת 1961, האישה היתה כבת שש עשרה והאיש כבן עשרים וארבע. בשנת 2006 התגרשו, כאשר בהסכם הגירושין נקבע כי הבעל לשעבר יעביר לאישה מידי חודש סך של 3,000 ש"ח, זאת עד גיל 120 של הבעל. לבעל תעמוד הזכות לקזז מסכום זה עד 1,000 ש"ח מכספים שהאישה תקבל מהביטוח הלאומי. עוד נכתב בהסכם כי הבעל מוותר על כל זכויותיו בדירה המשותפת לטובת האישה ללא כל תמורה. לאחר הגירושין, מכרה האישה את הדירה. לדבריה, למרות ההסכם העבירה סך של כארבעים אחוז מתמורת המכירה לבעל לשעבר. בסכום שקיבלה מהמכירה ובתוספת עזרה מהבן, קנתה דירה במושב. הדירה נרשמה ע"ש הבן.

כעבור מספר שנים חזרו הצדדים ונישאו. בתקופה הראשונה לא העתיק הבעל את מקום מגוריו למקום מגורי האישה במושב, והיה מגיע לבית בעיקר בסופי שבוע וחגים. כעבור זמן עבר הבעל להתגורר עם האישה, זאת לאחר שהצדדים חתמו על הסכם המעגן את תנאי המעבר, ביניהם התחייבות של הבעל לשלם לאישה 5,000 ש"ח (כמצוין בכתב התביעה) בנוסף לדמי המזונות, עבור כלכלת הבית והוצאות שוטפות.

מצ"ב סעיפי ההסכם הנוגעים לתיק זה:

"[פלוני] המתגורר כיום בבאר שבע ברחוב ח' יעבור לגור ב[מושב] בו מתגוררת [פלונית] ... [פלוני] יקבל חדר בבית בו מתגוררת [פלונית] שבו יוכל להשתמש לשינה ולאחסון חפציו האישיים. [פלונית] תישן בחדר שמשמש אותה כיום בנפרד מ[פלוני].

בכל תקופת מגוריו של [פלוני] ... ישתתף בכל הוצאות הבית והכלכלה בחמישים אחוז מכל הוצאה ... [פלוני] יצרף את [פלונית] כשותפה מלאה בחשבון העו"ש שלו בבנק הפועלים עם כל המשתמע בכך ... [פלונית] תוכל להשתמש בכרטיסי אשראי וצ'קים.

[פלוני] מתחייב להמשיך להעביר לחשבון העו"ש של [פלונית], ועל פי ההסכם המתקיים ביניהם היום, סך של 3,000 ש"ח בכל חודש, גם במידה ויעזוב את הבית במושב ויחזור לבית שלו בבאר שבע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

[פלוני] מתחייב שלא להגיש בקשת גירושין בכל עת שהיא מ[פלונית]...

[פלונית] תדאג ל[פלוני] בכל תקופת מגוריו לארוחות ולכביסה.

לפני מספר חודשים, עזב הבעל את המושב, ואף הפסיק את תשלום המזונות. יש לציין, שגם לאחר שנישאו בשנית התמיד הבעל בתשלום מזונות ע"ס 3,000 ש"ח כפי שנקבע בהסכם הגירושין, וחדל מכך רק כחודשיים לאחר שעזב את בית האישה.

האישה פתחה תיק "מזונות אישה", במסגרתו תובעת מהבעל לחזור ולשלם את סך של 3,000 ש"ח עבור מזונותיה, וכפי שנקבע בהסכם הגירושין, ולאחר מכן עוגן שוב בהסכם משנת 2014.

במהלך הדיון טענה האישה שאין לה הכנסה, והיא קוראת לבעל לחזור לביתה.

הבעל טען, לעומתה, שאינו מוכן לחזור לבית האישה: "אני אחזור כמו בובה. כמו זר. כמו שכיר. לא נותנים לי לדבר. גם כשהייתי בבי"ח אף אחד לא התעניין". לדבריו מדובר בנישואי נוחות מצד האישה, תוך רצון להשתלט על כספו ותו לא. הוא ציין כי בכל תקופת הנישואים השנייה חיו יחדיו במצטבר כחצי שנה, וגם כשהיה מגיע לבית, היה עליו לשלם על הארוחה. לטענתו, ביקש ממנה לעבור להתגורר עמו בבאר שבע, בסמיכות לביה"ח סורוקה, בשל מצבו הבריאותי הלקוי, אך האישה סירבה. לדבריו, נתן את ביתו במתנה לבת, וזו נתנה הבית לנכדה. היום הוא מתגורר בשכירות ומתעתד לעבור לבית אבות, דבר שיצריך אותו לשלם סכומי כסף גבוהים.

בהחלטת ביה"ד מיום ד' בכסלו תש"פ (2 בדצ' 2020) נקבע כי הבעל ישלם מזונות זמניים ע"ס 1,500 ש"ח לחודש, למשך ששה חודשים. במידה שהנתבע יעבור להתגורר בבית אבות, ב"כ הנתבע יודיע על כך לב"כ התובעת תוך שבעה ימים, ויהיה רשאי להימנע מתשלום מזונות, עד לקבלת החלטה קבועה בנידון.

כעבור כשלושה חודשים הודיע הבעל כי הוא עובר להתגורר בבית אבות, ולפיכך יפסיק לשלם מזונות. לאור זאת, הגיש ב"כ האישה בקשה לקיום דיון לשם קביעת מזונות קבועים. בהמשך, ולאור מצב החירום השורר בעקבות נגיף ה"קורונה", ובשל המניעה מקיום דיון נוסף בשלב זה, פנה ב"כ האישה בבקשה נוספת לביה"ד על מנת להורות על המשך תשלום המזונות ע"י הבעל. בתגובתו, חזר ב"כ הבעל על עיקרי טענותיו מהדיון, והוסיף שהעלויות הגבוהות בבית האבות, אינן מותירות לבעל כל אפשרות להוסיף ולשלם מזונות.

נוסיף, כי בעצם הצדדים כבר שטחו טענותיהם באריכות הן בכתבי טענותיהם, הן במהלך הדיון שהתקיים זה מכבר.

בירור הדין

א. חיוב מזונות מתוקף נישואי הצדדים

יש לציין כי מההתרשמות בדיון וממציאות החיים של הצדדים בשנים האחרונות עולה כי למרות הצהרות האישה, שני הצדדים אינם מעוניינים זה מכבר בחיים משותפים. יתירה מכך, הצדדים כמעט שלא התגוררו יחדיו מאז שנישאו בשנית.

די להתבונן בהסכם החד צדדי שנחתם עובר למעברו של הבעל לבית האישה כדי להתרשם שהבעל הוזמן לדירתה כאורח, הרשאי ללון באחד מחדרי הבית ולאחסן בו חפציו (אך לא לחלוק חדר אחד עם אשת נעוריו), כאשר יהיה עליו לשלם על כך טבין ותקילין, ובנוסף לכך לאפשר

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שימוש חופשי בכרטיס האשראי שלו ובהמחאותיו. בתמורה יזכה ליהנות משירותי הסעדה וכביסה.

אף תשובתה החיובית של האישה במענה לשאלת ביה"ד אם מעוניינת בחזרה לחיים משותפים במהלך הדיון, דומה כי נאמרה מן השפה ולחוץ. עיון בטענות הבעל מלפני כעשרים שנה מעלים תמונת מצב דומה. גם אז טוען הבעל כי האישה תובעת ממנו כספים כאשר במשך שנים אין ביניהם חיי אישות. הוא גר לבדו בחדר, ומרגיש כזר בביתו. [כאן יש מקום להעיר על אי דיוק בולט בכתב התביעה הנוכחי של האישה בו נכתב כי תקופת הנישואין הראשונה הסתיימה כאשר הבעל הוא זה שהחליט באופן פתאומי להתגרש, למרות שהאישה כלל לא הייתה מעוניינת בכך. הדברים אינם מתיישבים עם דברי האישה, המופיעים בפרוטוקול הדיון דאז, לפיהם: "אני מזמן הייתי מסיימת את הסיפור".] נציין, כי נכון להיום האישה כלל לא טרחה לפתוח תיק שלום בית, אלא התמקדה בהבטחת זכויותיה הכלכליות.

נראה אפוא כי פני הצדדים לגירושין, ואפשר שהבעל נמנע מלפעול בנדרון בשל הסעיף עליו חתם בהסכם דאז, לפיו הוא מתחייב שלא להגיש בקשת גירושין בכל עת שהיא מהאישה.

לאור זאת נראה כי אין מקום לחייב הבעל בתשלום מזונות אישה.

ב. תוקף התחייבות הבעל בהסכם הגירושין לאחר שהצדדים שבים ונישאים

אלא שאף אם אין מקום לחייבו במזונות אישה מצד חיובי הכתובה של בעל לאשתו, היה מקום לדון בדבר לאור שני ההסכמים שנחתמו בין הצדדים. האחד הינו הסכם הגירושין שנחתם בשנת 2006, במסגרתו התחייב הבעל לשלם לאישה סך של 3,000 ש"ח מידי חודש, עם אפשרות קיזוז של 1,000 ש"ח מכספים שהאישה תקבל מהביטוח הלאומי (יש לציין שלמרות שהאישה מקבלת כ-1,500 ש"ח מהביטוח הלאומי, המשיך הבעל לשלם את הסכום המלא). לטענת האישה, נישואיהם השניים היו על דעת זה שהבעל ימשיך בתשלום החודשי עליו התחייב בהסכם הגירושין.

עלינו לדון אפוא בתוקפם של תנאים ממוניים שנחתמו בין בעל לאשתו, לאחר שחלו תמורות במעמד האישי המשותף.

מצינו נדרון דומה בדברי הרמ"א (אבן העזר צב, ח), וזה לשונו:

"סלק עצמו מנכסי אשתו וגירשה, וחזר ונשאה סתם, על תנאי הראשון הוא מחזירה (רשב"א סימן תתקס"ב).

כלומר, כאשר הבעל מסלק עצמו מהזכויות שהוא זכאי להן בנכסי אשתו בזמן הנישואין, ולאחר מכן מגרשה וחוזר ונושא אותה, אזי הבעל מסולק מזכויותיו בנכסיה אף בתקופת נישואיו השניים עמה.

שאלה זו אינה נוגעת אך ורק ליחסים ממוניים בין בעל לאשתו או גרוש וגרושתו, אלא בכל תנאים ממוניים בין שני צדדים. ואכן כעין זה מצינו שפסק הרמ"א אף בנוגע לתנאי העסקה של פועל (חושן משפט קסג, ה), וז"ל:

"יש מקומות שנוהגין שחזן בית הכנסת פטור ממסים, ומנהג הגון הוא וכן ראוי לנהוג (ת"ה סימן שמ"ב). מיהו מדינא אינו פטור. ואם שכרוהו מתחלה לפטור ממסים, ואחר כך שכרוהו סתם, ודאי על תנאי ראשון שכרוהו (ריב"ש סימן תע"ה).

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

היינו, כאשר שוכרים את חזן בית הכנסת לתקופה נוספת מבלי שהתנו עמו במפורש אודות המשך תנאי העסקתו, יש לומר ששכרוהו על דעת התנאים הראשונים (ועיין נדון דומה ברי"ף קדושין ד, ע"א "זה אומר במנה וזה אומר במאתיים...").

אמנם יש לעיין בדבר לאור מ"ש הרמ"א עפ"י הריב"ש, בהלכות שכירות פועלים (חושן משפט שלג, ח), וז"ל:

"שליח צבור שהשכיר עצמו עם מנהיגי העיר לשנה בתנאי כך וכך, ואחר כך השכיר עצמו לבני העיר הזאת עם מנהיגים שניים, ולא התנה, ודאי על תנאי הראשון השכיר עצמו. ודוקא שחזר והשכיר עצמו בשנה שנייה; אבל אם עמד עמהן בשתיקה, לא אמרינן דנשאר על תנאו הראשון (ריב"ש סימן תע"ה ומהרי"ק שורש קי"ח)."

הריב"ש מחלק בין מצב בו החוזה עם הש"ץ הוארך, שאז ודאי השכיר עצמו על דעת התנאים הקודמים, לבין מצב שהחוזה לא הוארך אלא הש"ץ המשיך לעבוד בשתיקה, שאז אין אומרים שממשיך לעבוד עפ"י התנאי הראשון. ראייתו של הריב"ש הינה מסוף פרק הכותב (כתובות ז, ע"א), לגבי קטן שהשיאו אביו, שכתובת אשתו קיימת לאחר שגדל, שעל מנת כן קיימה. אולם, דווקא עיקר כתובה, אך מה שכתב לה בקטנותו כתוספת כתובה אינו חל אא"כ חידש התחייבותו לתוספת כתובה. ומבאר הריב"ש שזה דווקא כשהמשיך הקטן לחיות עמה בשתיקה, לאחר שגדל, מפני שדבר שאין לו תוקף מתחילה אינו מתקיים בשתיקה בלבד, אך שכירות ברת תוקף שהוארכה, על דעת התנאים הראשונים הוארכה.

ובש"ך (שם, סקמ"ד) הקשה על דברי הרמ"א, וז"ל:

"דברי הרב צ"ע דמה שכ"כ בד"מ בשם הריב"ש (סי' תע"ה) ומהרי"ק (שורש קי"ח) אינו מוכרח, דלא כתב הריב"ש התם אלא ז"ל: ואף על גב דאמרינן בסוף פ' הכותב דקטן שהשיאו בתוספת כתובה אין לאשתו תוספת כתובה אא"כ חידשו זהו בשתיקה לבד, שהדבר שהיה בטל מתחלה כשנעשה אינו מתקיים עתה בשתיקה, אבל השכירות הקיים שהאריכוהו כשעבר זמנו על דעת התנאים הראשונים האריכוהו כו', ר"ל דוקא התם משום שהמעשה בטל מתחלה דמקטן לית לה תוספת כתובה משא"כ הכא שהשכירות הראשון היה קיים."

כלומר, דווקא בקטן שהשיאו אביו, שאין כל תוקף למעשה הראשון, אזי אין המעשה מתחדש בשתיקה, ולכן התחייבותו לתוספת כתובה שהינה כחרס הנשבר, אינה קורמת עור וגידים בלי התחייבות מחודשת. מה שאין כן כאשר לשכירותו של הש"ץ שהוארכה, בין אם באמצעות הסכם חדש, בין אם בשתיקה, שיש להחיל עליה את תנאי השכירות הראשונים (ועיין ב"משפטיך ליעקב" ח"ו, סימן א, ד שדן עפ"י דברי הש"ץ בתנאי שכירות דירה, כאשר השוכר המשיך להתגורר מבלי שנחתם חוזה חדש). וראה שו"ת מנחת יצחק (ח"א, סימן כ) שהזכיר שני סייגים לכך ש"על דעת הראשונה הוא עושה", וכן עיין "עטרת דבורה" (ח"ב, סימן כ).

ועיין בפסק דין של ביה"ד הרבני בחיפה (תיק מס' 545142/4), בו דנו לגבי מקרה בו תמה תקופת ההתחייבות הראשונה, אך עדיין ההסכם לא הגיע לידי מימוש כלל, והמשיכו לתקופת התחייבות חדשה, האם מימוש ההתחייבות הראשונה תקף לגבי תקופת ההתחייבות השנייה. והביאו ראיה מהמשנה בכתובות (פט, ע"א):

"שני גיטין ושתי כתובות, גובה שתי כתובות. שתי כתובות וגט אחד או כתובה ושני גיטין או כתובה וגט ומיתה, אינה גובה אלא כתובה אחת, שהמגרש את אשתו והחזירה, על מנת כתובה הראשונה מחזירה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ופירש רש"י, וז"ל:

"כתובה ושני גיטין – כתובה בנישואין הראשונים וגירשה והחזירה ולא כתב לה כתובה וחזר וגירשה."

דהיינו, הסכם המסדיר את ענייני הממון בין הצדדים, שהיה בתוקף בתקופת הנישואין הראשונים ולאחריה, ושוב חזרו הצדדים לחיות יחד בלא שכרתו הסכם אחר, הדין הוא שההסכם הראשון עדיין בתוקף.

העולה עד כה מכל המקובץ, שכאשר שני צדדים מתקשרים ביניהם בחוזה מסוים, הרי שאם המשיכו בהתקשרותם מבלי לכרות חוזה חדש, ואף אם ההתקשרות החדשה לא היתה רצופה לקודמתה, יש להחיל את תנאי ההתקשרות הראשונה אף על המשך ההתקשרות.

ולכאורה היה מקום לומר שהוא הדין בנדו"ד, שכל עוד לא התנו אחרת עובר לנישואיהם השניים, אזי התחייבותו של הבעל מהסכם הגירושין לשלם סכום קבוע של מזונות לאישה, עודנה בתוקף.

אלא שיש לענ"ד חילוק ברור בין המקרים. כאשר יש שני מצבים דומים כגון נישואים ראשונים ונישואים שניים, אזי כל עוד לא הותנה אחרת בין הצדדים, ניתן להסיק שהנישואים השניים בין אותם בני זוג נעשו על דעת התנאים שהותנו ביניהם בנישואיהם הראשונים. לכן פסק הרמ"א שאם הבעל סילק עצמו מנכסי אשתו וגירשה, וחזר ונשאה סתם, על תנאי הראשון הוא מחזירה. והוא הדין לגבי חיוב כתובה, כאשר כתב כתובה בנישואין הראשונים וגירשה, ושב ונשאה, שהכתובה הראשונה בתוקף. וכן לגבי שליח צבור שהשכיר עצמו לשנה בתנאי כך וכך, ואחר כך שב והשכיר עצמו לבני אותה העיר, ולא התנה, ודאי על תנאי הראשון השכיר עצמו.

מה שאין כן במקום בו ההסכם נקבע במצב אחד, ועתה ישנו מצב אחר בין הצדדים, כגון שהתחייבות נעשתה לזמן שהצדדים מתגרשים, ועתה הם שבים ונישאים, שאין ללמוד מזמן הגירושין לזמן הנישואין.

מצאתי את שאהבה נפשי בשו"ת בצל החכמה (ח"ג סימן ל), שכתב כעין סברא זו. בדבריו הוא עוסק בדינו של שדכן המתגורר במקום שבו נהוג לשלם ביוקר עבור שדכנות, והזמינוהו לבוא ולשדך שידוך מסוים במקום הזול, שהדין הוא שיש לשלם לו כמנהג מקומו ביוקר. אמנם אם אחר שסיים מלאכת השידוך הראשון, שידך שידוך נוסף במקום הזול, אם לא התנה מראש, אין חייבים לשלם לו אלא כבמקום הזול, מפני שזהו מנהג המקום, ואין ללמוד מהתנאים שהוסכם עליהם בשידוך הראשון, דמאחר ששני העניינים שונים מבחינת ההלכה, אין להסיק מאחד על השני, וז"ל:

"יש לחלק ולומר דדוקא כששתי הפעולות דינן שוה עפ"י ההלכה אמרינן דכיון דהתנה בראשונה, שני שנעשתה סתמא ג"כ על דעת תנאי הראשון נעשתה. כהך דסילק עצמו הבעל מנכסי אשתו, דמעיקר הדין בין בנשואיו הראשונים ובין בהשניים יש לו זכות בנכסי אשתו בזה אמרינן דכשם שהוא סלק את עצמו מזכות זו כשנשאה בפעם הראשונה כך סילק את עצמו גם כשנשאה בפעם שני, אף שגם בפעם שני יש לו אותו הזכות בנכסי אשתו ולא סלק עצמו בהדיא, אמרינן בודאי על תנאי ראשון הוא מחזירה מדלא אמר בפירוש כי בפעם הזאת הוא אינו מסלק את עצמו מזכות זו. וכן חזן ביהכנ"ס שמדינא אינו פטור מתשלום מסים לא כששכרוהו בפעם ראשונה ולא כששכרוהו בפעם שני כמפורש בהגה (חו"מ סי' קס"ג סעי' ה'), לכן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשפטרוהו בפעם הראשונה בפירוש שוב גם אם שכרוהו פעם שני' סתם ודאי על תנאי ראשון שכרוהו.

משא"כ בנד"ד כי בפעם הראשונה כאשר הזמינו את השדכן הדר במקום היוקר לבא למקום הזול לזווג בן ובת, הרי מדינא שכרו ביוקר כמנהג מקום מגורו של השדכן. ואילו שכרו עבור השידוך השני שהצליח לגמור אחר שכבר הוא שם הוי מדינא בזול כמנהג מקום הבן והבת וכמש"כ (אות י"ב). לכן גם אם התנה השדכן בהדיא לפני בואו לעיר החתן והכלה ששכרו יהי' ביוקר כמנהג מקומו ואבי הבן או הבת שהזמינו הסכים לכך היינו לפי שגם בלא תנאי מגיע להשדכן שכר ביוקר וכמש"כ (אות ח - י) ולא התנה כך רק כדי שלא יצטרך ללכת בדינא ודייני, משא"כ עבור שידוך השני שהצליח לזווג שם בתו או בנו השני של זה שהזמינו שעפ"י עיקר הדין אינו מגיע לו עבור זה רק שכר בזול כמנהג מקום החתן והכלה וכמש"כ (אות י"א) מנ"ל לומר שאבי הבן או הבת הסכים לשלם גם בזה ביוקר כתנאי שידוך הראשון **הרי אין הענינים שוים** [...] על כן נלענ"ד כי בזה שכרו עבור השידוך השני בזול כמנהג מקום החתן והכלה.

מורם מדבריו כי אין להסיק על המשך חלותם של תנאים ממוניים שנכרתו בין שני צדדים, כאשר ההסכמה לגביהם נעשתה במצב הלכתי או במעמד אישי שונה, מפני שאפשר כי דעתם באשר לקיום ההסכם היתה מוגבלת אך ורק למצבם בזמן ההסכם.

ממילא גם בנדו"ד יש לומר שדעתו של הבעל להתחייב בתשלום מזונות קבוע ע"ס 3,000 ש"ח מידי חודש היתה רק במצב בו הוא גרוש מאשתו, משא"כ במצב בו הם שבים ונישאים זל"ז.

ג. פרשנות הסכם הגירושין

והנה יש מקום לטעון כי אף אם תוקפו של הסכם גירושין רגיל פוקע כאשר הצדדים שבים ונישאים זל"ז, הרי בהסכם זה צוין מפורשות כי הבעל ישלם סכום זה עד 120 שנה שלו. לכאורה ניתן לפרש זאת כהתחייבות להוסיף לשלם סך קבוע זה בכל מצב במשך חיי הבעל.

אלא שאין לומר כן מהטעם הפשוט, שכותרתו של הסכם זה הינה "הסכם גירושין", ומהותו הסדרת היחסים הממוניים בין בני הזוג בזמן פירוד.

כעין זה מצינו בשולחן ערוך (חור"מ מב, ה):

"היה כתוב בו למעלה דבר אחד, ולמטה דבר אחר, ואפשר לקיים (שניהם), מקיימים אותם.

ואם כן גם בנדו"ד, אף אם יש מקום לומר שיש סתירה בגוף ההסכם, דמחד גיסא מצוין בו שהבעל ישלם עד 120, מאידך כותרת ההסכם הינה הסכם גירושין, דהיינו הסכם שכוחו יפה למצב של פירוד בין הצדדים. כיון שניתן לקיים את שתי לשונות השטר, כך עלינו לעשות ולפרשו שבמצב של גירושין ישלם הבעל לאישה 3,000 ש"ח עד הגיעו ל120, משא"כ כאשר הצדדים כבר אינם גרושים זה מזו.

ד. האם יש לחייב הבעל מחמת ההסכם שנחתם לאחר שנישאו בשנית

עתה עלינו לדון אם יש לחייב את הבעל בתשלום מכח ההסכם שנחתם בין הצדדים במהלך נישואיהם השניים, בו נכתב מפורשות כי:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"[פלוני] מתחייב להמשיך להעביר לחשבון העו"ש של [פלונית], ועל פי ההסכם המתקיים ביניהם היום, סך של 3,000 ש"ח בכל חודש, גם במידה ויעזוב את הבית במושב ויחזור לבית שלו בבאר שבע".

ראשית, נציין, כי מבחינה חוקית אין להסכם זה כל תוקף, וכמצוין בסעיף 2 לחוק יחסי ממון בין בני זוג:

"(א) הסכם ממון טעון אישור בית המשפט לענייני משפחה (להלן – בית המשפט) או בית הדין הדתי שלו סמכות השיפוט בענייני נישואין וגירושין של בני הזוג (להלן – בית הדין), וכן טעון שינוי של הסכם כזה אישור כאמור.

(ב) האישור לא יינתן אלא לאחר שנוכח בית המשפט או בית הדין שבני הזוג עשו את ההסכם או את השינוי בהסכמה חפשית ובהינבם את משמעותו ואת תוצאותיו."

הסכם זה לא זו בלבד שלא אושר בבית הדין, אלא שמוטל על כבוד על נסיבות כריתתו. כל המעין בתוכנו, מגלה על נקל כי המדובר בהסכם חד צדדי ומנצל. ספק רב אם הסכם בלתי סביר זה לא נעשה תוך ניצול גילו המתקדם ומצבו הבריאותי הרעוע של הבעל. פנייתה של האישה אל ביה"ד לחייב את הבעל לשלם מתוקף חתימתו על הסכם זה, כמוה כבקשה לאשר הסכם שבית הדין אינו משוכנע שנעשה מרצון חופשי תוך הבנת משמעותו.

ידועים דברי הרמב"ם (פכ"ד מהל' סנהדרין ה"ג) שפסק לגבי דין מרומה:

"ומנין לדיין שהוא יודע בדין שהוא מרומה שלא יאמר אחתכנו ויהיה הקולר תלוי בצואר העדים תלמוד לומר מדבר שקר תרחק ... אבל אם היה לבו נוקפו שיש בו רמיות או שאין דעתו סומכת על דברי העדים אע"פ שאינו יכול לפסלן או שנוטה דעתו שבעל דין זה רמאי ובעל ערמה והשיא את העדים אע"פ שהם כשרים ולפי תומם הטעם או שנראה לו מכלל הדברים שיש שם דברים אחדים מסותרים ואינן רוצים לגלותם כל אלו הדברים וכיוצא בהן אם באו לדיין בדין אסור לו לחתוך אותו הדין אלא יסלק עצמו מדין זה וידיננו מי שלבו שלם בדבר והרי הדברים מסורים ללב והכתוב אומר כי המשפט לאלקים הוא."

יעוין עוד בפס"ד של ביה"ד הגדול (תיק 1084448/1) לגבי הסכם שאושר בביה"ד האזורי, כאשר בפני ביה"ד הגדול עלה חשש סביר שאחד הצדדים נוצל לרעה באופן יוצא דופן, וז"ל הגר"ש שפירא שליט"א:

"בית הדין אינו 'חותמת גומי' של הצדדים ואינו חייב – ולענ"ד גם אינו רשאי – לאשר הסכם שאינו מובן לו ושנראה שאינו צודק. על בית הדין לבחון אם צד אחד נאנס לעשות הסכם מקפח, או אם ההסכם נעשה כדי להבריח מנושים וכדומה. בית הדין אינו יכול להסתפק באמירה של הצדדים 'אנו מודעים וככה החלטנו'."

אין הדיין יכול לפטור עצמו באמירה: "הבהרתי לצדדים את הבעייתיות – קיבלתי או לא קיבלתי הסבר, אך מכיוון שהם רוצים 'רצונם הוא כבודם' ואשר את ההסכם." אסור לדיין לעשות כן אף אם הצדדים דורשים זאת. אישור הסכם שכזה הוא "עוולה", וקיימא לן (כתובות יט, ב): "ואמר רב ששת בריה דרב אידי: שמע מינה מדרב כהנא: עדים שאמרו 'אמנה היו דברינו' – אין נאמנין. מאי טעמא? כיון דעוּלָה הוא, אעוּלָה לא חתמי" – קל וחומר שבית דין "אעוּלָה לא חתמי", וכשאר עובדי בכתובות שם שמבואר מהן

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שיש לפעול לביטול מצב של עוולה, עיין שם (ועיין בשו"ת תשב"ץ חלק ג סימן רנ על חומרת הדבר).

לכן במקרים שבהם לא התבררו הדברים אסור לבית הדין לאשר את ההסכם והוא מועל בתפקידו אם יאשרו. ועל כל פנים במקרים אלו שבהם אחד מהסעיפים חריג צריך להיכתב פרוטוקול מפורט ואם אפשר צריך גם לנמק מדוע החליט בית הדין לאשרו. משכך לפעמים איכתובת הפרוטוקול מעלה חשש כבד שמא לא עשה בית הדין המוטל עליו...

אכן הדברים נכונים במקרים רבים כידוע לכל היושבים על מדין והבאים בשערי בתי הדין, שהרבה פעמים צד אחד מוותר ויתורים מופלגים כדי לסיים את הסכסוך וכמו שאמרו חז"ל (בבא בתרא ל, ב) "עביד איניש דזבין דיניה", אך אין זה כלל מוחלט.

חובה עלינו לבחון בכל מקרה אם יש בו היגיון ולו היגיון רחוק.

אם יש כזה לא תתערב הערכאה השיפוטית אף אם האדם הסביר לא היה מוותר ויתורים אלו בדרך כלל. אך שונה הדבר אם לא כן, מכיוון שאין זה כלל מוחלט שאין לסור ממנו, גם בפסיקה הנזכרת נקבע שאם יוצגו טעמים משכנעים וכבדי משקל חובה על הערכאה השיפוטית להתערב ולבטל ההסכם.

הן אמנם ביה"ד הגדול עסק בחובה המוטלת על בית הדין כאשר הוא מתבקש לאשר הסכם, אך דומה שנכונים הדברים אף ביתר שאת בהסכם שכלל לא נחתם בין כתלי ביה"ד, שאל לו לביה"ד להיזקק להוצאתו אל הפועל כאשר מתנוסס מעליו סימן שאלה מובהק באשר לנסיבות בהן נחתם.

בהסכם שבפנינו קשה עד מאוד למצוא הגיון, ולו רחוק, במניעיו של הבעל לחתום עליו. המתבונן בהסכם לא ימצא ולו בדל של טובה אחת שהבעל זוכה לה בעקבות חתימתו. אמנם הוא זכאי למגורים בבית אשתו, אך בתמורה עליו לשלם חמשים אחוז מהוצאות הבית והכלכלה (סך של 5,000 ש"ח לחודש, כמצוין בכתב התביעה), בנוסף ל-3,000 ש"ח שעליו לשלם באופן קבוע, כמו"כ עליו לאפשר יד חופשית לאשתו בחשבון העו"ש שלו, כולל שימוש בכרטיסי אשראי ופנקסי שיקים (נציין, כי גם הארוחות והכביסות להן יהיה זכאי, מגיעות לבעל גם כך מתוקף היותו נשוי, ולא מתוקף הסכם זה).

אין ספק כי המשך מגוריו בדירתו או בכל דירה שכורה אחרת, היה עולה לו בדמים פחותים בהרבה. מה עוד שהיה זוכה לעשות בבית כבשלו, משא"כ בתנאי ההסכם המבהירים לו הבהר היטב כי הוא אורח, שזכותו להשתמש בחדר אחד בבית, בו הוא רשאי להניח חפציו. יתירה מכך, ההסכם מעגן את המשך ההנאה מכספי הבעל, גם אם יחליט לעזוב את הדירה. שיאו ה"דרקוני" של ההסכם הוא בהתחייבותו של הבעל שלא להגיש בקשה לגירושין מאשתו. התחייבות שאינה קבילה הן מבחינה הלכתית, הן מבחינה חוקית.

לאור הנ"ל נראה כי אין לביה"ד לחתוך את הדין עפ"י הסכם זה, וכמובא בדברי הרמב"ם הנ"ל.

נוסיף, כי גם אם יבוא בעל דין ויחלוק ויאמר כי מדובר בהסכם לגיטימי וראוי, יש לומר כי לשונו של ההסכם היא שהבעל מתחייב להמשיך להעביר לחשבון העו"ש של האישה סך של 3,000 ש"ח בכל חודש, גם במידה ויעזוב את הבית כמושב ויחזור לבית שלו בבאר שבע.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כיום אין לבעל דירה בבעלותו, ואף אינו מתגורר בשכירות, אלא בבית אבות. לכן, גם אם התחייב להמשיך לשלם סך של 3,000 ש"ח אם חוזר לביתו, מנין לנו שגמר בדעתו להתחייב גם במציאות בה מתגורר בבית אבות ועליו לשלם סכומים נכבדים לשם כך.

ומצינו בשולחן ערוך (ח"מ סא, טו):

"מדקדקין לשון השטר ודנין על פי אותו דקדוק, ולא אמרינן האי גברא לא גמיר כולי האי והיה סבור שהדין היה בענין כך ומפני כך כתב אותו לשון."

לפיכך גם בנדו"ד עלינו לדקדק בלשון השטר ולחייב את הבעל אך ורק במציאות לגביה השטר מתייחס.

כמו כן, ההיגיון הקלוש היחיד שיכול לעמוד מאחורי חתימתו של הבעל על ההסכם הוא הרצון לנסות ולחדש קשר בריא עם אשתו, לשם כך התחייב שגם אם יחליט לעזוב את ביתה מיוזמתו בלא סיבה מספקת, יוסיף וישלם סך של 3,000 ש"ח לחודש. אולם הרושם המתקבל הוא שעזיבתו של הבעל לא נעשתה באופן שרירותי מצדו, אלא לאחר שחש כנטע זר בבית, ולא יכול היה להמשיך להתגורר במקום בו אינו זוכה ליחס ראוי. [בהקשר לכך נציין לדברי ב"כ הבעל במהלך הדיון שתיאר את ישיבתם במסדרון ביה"ד קודם הדיון: "ישבנו כאן בחוץ. הנכדה עברה ובכלל לא התייחסה. החתן עבר והנכדה משכה אותו שלא ידבר עם הסבא". דברים אלו לא הוכחו ע"י הצד שכנגד, ויש בהם כדי לבטא את היחס כלפי הבעל].

נעיר עוד כי אף שלשון ההסכם היא: "[פלוגי] מתחייב להמשיך להעביר לחשבון העו"ש של [פלוגי], ועל פי ההסכם המתקיים ביניהם היום, סך של 3,000 ש"ח בכל חודש", והיה מקום לדייק שהצדדים גמרו בדעתם עובר לנישואיהם השניים להמשיך לקיים את הסכם הגירושין, נראה שהדבר אינו מוכרח. ניתן לפרש כי ההסכם אמנם מתקיים ביניהם בפועל, אך לא מצד שהבעל מחויב בכך, וכפי שציינן הבעל בדיון שהמשיך לשלם 3,000 ש"ח, למרות שיכול היה לקזז 1,000 ש"ח בשל הסכום שהאישה מקבלת מהביטוח הלאומי, אך בכל זאת המשיך לשלם בשל לחץ של הילדים. מכל מקום, אין בידינו הוכחה שהצדדים סיכמו ביניהם בע"פ קודם לנישואיהם השניים, שהבעל ימשיך בתשלום כפי שנהג בזמן שהיו גרושים.

מסקנה

לאור כל הנ"ל יש לדחות את בקשתה של האישה לחייב הבעל בתשלום מזונות זמניים.

עם זאת, ובהיפתח תיק גירושין ותיק חלוקת רכוש, זכות הצדדים להעלות טענותיהם בענייני הרכוש, בכלל זה הוצאת כספים מהחשבון המשותף, כפי שנטען בדיון.

מותר לפרסום לאחר השמטת פרטים מזהים,

ניתן ביום י' באייר התש"פ (04.05.2020).

הרב אברהם צבי גאופטמן

הרב עובדיה חפץ יעקב

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה